

УДК 340

*Гаєвая О. В.
м. Харків, Україна*

ГЕНЕЗИС ВИЩОЇ ШКОЛИ (ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)

Перші університети в Європі зародилися ще в епоху Середньовіччя, коли в духовному житті народів панувала релігійна догматика. На стиках двох епох - Середньовіччя і Відродження - Європа відчула велику потребу у вищій школі, де б зароджувалися нові думки, вдосконалювалися існуючі знання про світ, вчилися наукові кадри, які б акумулювали і передавали далі наукові знання.

У Європі перший навчальний заклад такого рівня був заснований лише в XI-XII ст.. В Італії - була створена особлива форма вищого навчального закладу - університет. Університетами (від лат. Universitas, тобто сукупність, об'єднання, корпорація, об'єднання людей, які навчаються), називали об'єднання викладачів між собою і викладачів зі студентами з метою отримання нових знань. В епоху Відродження виник не аби який вплив на розвиток суспільних ідей, науки, культури, мислення. Після заснування першого університету в Болоньї (ректором якого в 1481 був обраний Українець Юрій Дрогобич), в XII ст. створюються такі університети: Італія Болонья 1088-1119; Англія Оксфорд 1117-1120; Франція Монпельє 1180-1289; Англія Кембридж 1209; Франція (Париж) Сорбонна 1257; Іспанія Сіена 1240; Італія Вінченцо 1205; Італія Арецо 1215; Італія Падуа 1222; Італія Неаполь 1224; Італія Рим 1303; Чехія Празький 1348; Польща (Краків) Ягеллонський 1364; Австрія Віденський 1365; Німеччина Гейдельберзький 1386; Німеччина (Лейпциг) Лейпцизький 1409; Німеччина Вюртемберзьким 1502 Німеччина Кенігсберзький 1544; Франція Страсбурзький 1621.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ**

Всього від XIII до XVIII в. в Європі було засновано більше 50 університетів. Хоча всі вони намагалися наслідувати права і структуру першого Болонського університету, це не завжди було можливим. З самого початку створення вищих шкіл в Європі склалося кілька типів університетів, вони відображали різні соціально-політичні та ідейні позиції організаторів та керівників нових закладів в різних країнах.

Вчені люди, які подорожували по Європі в цей час, стали звичайним явищем. Серед них значну частину становили так звані мандрівники (від лат. дієслова "мандрувати"), які представляли собою культурну верхівку середньовічного учнівства. Це були шукачі кращої школи з кращою вченістю. Перші університети мали своє самоврядування і користувалися певною автономією по відношенню до церкви, феодалів і міських магістратів. Учні називались студентами (від лат. - "старанно вчитися»). Вони об'єднувалися в провінції і нації. Всі викладачі об'єднувалися в особливі організації, так звані факультети (від лат. - Здібності), члени яких характеризувалися здатністю викладати той чи інший предмет. Пізніше під словом "факультет" почали розуміти відділення університету, на якому викладалася та чи інша галузь знань. Важливою формою навчання був диспут, або публічні дискусії, які періодично влаштовувалися на богословсько-філософські теми і основою яких була теза для обговорення. Тезу вибирав магістр. Заперечення висував або він сам, або його студенти (в тому числі і ті, що випадково потрапили на диспут). Диспути проходили гаряче і тривали іноді по 10-12 годин з невеликою перервою на обід. Головний диспутант повинен був заздалегідь оприлюднити тези теми, яку давали для обговорення. На диспуті висловлювалися аргументи за і проти висловленої думки, їх черпали з книг. Перемагав той, хто міг привести більше цитат, витягів з творів визнаних авторів, підкріплюючи ними свою думку. В одному з диспутів оксфордський магістр Дунс Скотт (1266-1309) вислухав і запам'ятав 200 тез і тут же послідовно їх спростував. Якщо студент виконував все передбачене навчальною програмою, то отримував титул бакалавра, далі - магістра, доктора. У цей період викладання велось на латині - міжнародній мові науки тих часів. Тому юнаки з різних країн могли вчитися в будь-якому університеті Європи. Тільки в XIV в. з'явилися школи з викладанням на національних мовах. Навчання було усним. Письмових завдань в аудиторіях не давали. Щоб полегшити студентам запам'ятовування, використовували спеціальні прийоми. Наприклад, граматичним правилам надавали форму віршів.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ**

Надзвичайна складність навчання приводила до того, що титул бакалавра отримувала лише третина студентів, а магістра - тільки кожен шістнадцятий.

Більшість середньовічних університетів мали чотири факультети: артистичний, богословський, медичний і юридичний. Обов'язковим для кожного вступника був артистичний (підготовчий) факультет, зазвичай найчисленніший. Це був загальноосвітній факультет зі строком навчання 5-7 років, протягом яких вивчали «сім вільних мистецтв» (*Septem artes liberales*) - граматику, риторику, основи діалектики (опанувавши ці три науки, студент отримував ступінь бакалавра мистецтва), філософію, математику і геометрію, астрономію, музику, після засвоєння яких студент отримував ступінь магістра мистецтва і міг вступити в богословський, медичний і юридичний факультети. На підготовчому факультеті студент також отримував основні знання з латинської мови. Після закінчення повного курсу навчання в університеті (11-13 років) студенти отримували звання "доктора наук".

Вступ в середньовічних університетів був доступний для представників усіх соціальних станів, і це вважалося одним з найбільших досягнень вищої школи. У Середньовіччі молодь охоче прагнула вчитися в університетах, тому що люди, які закінчували тодішні університети, отримували широкі загальнолюдські права. Випускники середньовічних вищих навчальних закладів звільнялися від податків, їх не мали права бити різками, вони могли звернутися до вищого (навіть королівського) суду, мали гарантований заробіток за фахом. В аудиторіях середньовічних університетів українська молодь з'явилася майже відразу після їх заснування: (університет Сорбонни - вже з 1357 року - Петро Кордован або (Іван з Рутенії), що отримав докторський ступінь в 1391 р., «Бенедикт Сервінус рутенською нацією» і «Іван Тинкевич рутенської нації з Києва»). В Сорбонні навчався і Петро Могила. Навчання українців за кордоном було настільки масовим, що спеціально для них при університетах відкривались гуртожитки.

Поринувши в історію зародження європейської вищої школи, на прикладі відомостей про наших співвітчизників, приємно відзначити, що ми можемо повноправно пишатися їх досягненнями. Сьогодні ми живемо у дуже не прості, але й неймовірно цікаві, з різноманітними можливостями часи, де перед молодістю людиною відкриваються всі шляхи, і вона може обирати, все, що тільки пропонує світ в нашому житті сьогодні.

**ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГУМАНІТАРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕЛІТИ**

Наш славетний Університет, підхопив традиції минулих років, почав ще більше поширювати напрямки розвитку в міжнародному співробітництві. За час існування університет підготував близько 200 000 спеціалістів, у т.ч. понад 15 тисяч іноземних фахівців для 94 країн світу. НГУ «ХП» має зв'язки з 156 зарубіжними партнерами з 38 країн світу. На сьогодні в університеті діє понад 138 прямих договорів із зарубіжними вищими навчальними закладами та організаціями, і університет продовжує надалі працювати в тому ж керунку, укладаючи нові угоди із співпраці і взаємодії молоді і викладачів університету для обміну досвідом і перейняття найкращих завоювань світової освіти.

Гасвая О.В.

**ГЕНЕЗИС ВИЩОЇ ШКОЛИ
(ІСТОРИЧНИЙ АСПЕКТ)**

Період зародження перших університетів в Європі. Потреба зародження вищої школи з новими думками, новими знаннями про світ, акумулювання і передача нових знань. Обов'язковість вивчення основних наук в університеті.

Ключові слова. Вища школа, історичний аспект, університет, мандрівники, факультет, навчання, загальнолюдські права.

Гаевая О.В.

**ГЕНЕЗИС ВЫСШЕЙ ШКОЛЫ
(ИСТОРИЧЕСКИЙ АСПЕКТ)**

Период зарождения первых университетов в Европе. Потребность зарождения высшей школы с новыми идеями, новыми знаниями о мире, аккумуляция и передача новых знаний. Обязательность изучения основных наук в университете.

Ключевые слова. Высшая школа, исторический аспект, университет, путешественники, факультет, обучение, общечеловеческие права.

GENESIS OF THE HIGH SCHOOL (HISTORICAL ASPECT)

The period of the birth of the first universities in Europe. The need for the birth of a higher school with new ideas, new knowledges about the world, accumulation and transfer of new knowledges. Obligation to study basic sciences at the university.

Keywords. High school, historical aspect, university, travelers, faculty, training, universal human rights.